

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania J. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Warszawie
o wysokość zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 20 września 2022 r., sygn. akt III AUa 47/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od J. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 20 września 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie z 29 listopada 2021 r. w ten sposób, że oddalił odwołanie J. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie z 21 marca 2019 r., na podstawie której został on uznany za dłużnika organu rentowego z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy.

Odwołujący się J. S. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na zarzutach: 1) nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd Apelacyjny, wyrażającego się w niewyjaśnieniu okoliczności faktycznych i prawnych stanowiących podstawę złożonego przez skarżącego odwołania, na skutek arbitralnego przyjęcia, że w niniejszej sprawie nie ma możliwości kwestionowania ustaleń leżących u podstaw decyzji z 12 stycznia 2018 r.; 2) naruszenia art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., przez jego błędne zastosowanie w sprawie i oddalenie odwołania w sytuacji, gdy w sprawie zachodzą podstawy do jego uwzględnienia, na co powołał się Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie orzekający w pierwszej instancji; 3) naruszenia art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 *a contrario* ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009), przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że mimo, iż J. S. w spornym okresie nie prowadził działalności, co zostało wykazane w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi; ewentualnie wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z 29 listopada 2021 r., a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W ocenie skarżącego, w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, a mianowicie: czy ubezpieczony, wobec którego wydano dwie decyzje, jedną, stwierdzającą, że jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w określonym czasie, a drugą, określającą wysokość zadłużenia z tytułu składek, może w postępowaniu toczącym się na skutek odwołania się od tej drugiej decyzji przytaczać wszelkie argumenty, aby podważyć jej prawidłowość, w tym również twierdzenia, że zgłoszona w organie ewidencyjnym działalność gospodarcza nie była faktycznie prowadzona?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od odwołującego się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie

podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, że takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną

argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wyvodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 Nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Istotne jest przy tym, aby problem prawny, ujęty w skardze kasacyjnej, dotyczył kwestii decydującej o rozstrzygnięciu sprawy. Nie może być bowiem dla niej prawnie obojętny. Innymi słowy, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne tylko wtedy, kiedy wynik sprawy uzależniony jest od

interpretacji przepisów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., I PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243 i z dnia 29 czerwca 2001 r., I PKN 33/01, OSNP 2003 nr 9, poz. 228). Jak wskazano wyżej, obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. W szczególności rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie jest wyręczenie strony reprezentowanej w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika we wskazaniu (doprecyzowywaniu) treści postulowanych zagadnień prawnych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935).

Skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Przedstawiona przez autora skargi kasacyjnej argumentacja nie pozwala na przyjęcie, że w sprawie występuje nowe, nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy zagadnienie prawne. Przeciwnie, główną teza skarżącego jest wywodzona z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2017 r., III UK 244/16 (LEX nr 2428259). Przytaczając powyższe orzeczenie, skarżący wysuwa z niego błędne wnioski.

W uzasadnieniu powołanego wyroku Sąd Najwyższy podkreślił, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.) polega na nierozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2007 r., III UK 20/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 264). W sprawie, w której zapadł tenże wyrok, w ocenie Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny rozpoznał tak rozumianą istotę sprawy. Jeśli bowiem w decyzji organu rentowego, od której wniesiono odwołanie, inicjując tym samym postępowanie zakończone zaskarżonym wyrokiem, określono obciążające skarżącego zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy, to treść owej decyzji wyznaczała przedmiot rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym. Sądy obu instancji, nie uwzględniając odwołania wniesionego od tej decyzji, przesądziły z kolei, w granicach tak określonego przedmiotu rozpoznania, że skarżący prowadził w

spornym okresie pozarolniczą działalność gospodarczą, w związku z czym obciążenie go obowiązkiem zapłaty wspomnianych składek było w pełni uzasadnione.

W powyższym sporze nie miała jednak miejsca sytuacja uprzedniego rozstrzygnięcia ostateczną decyzji organu rentowego o podleganiu odwołującego się ubezpieczeniom społecznym.

Tymczasem kluczowy dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest fakt, powoływany także przez skarżącego w pytaniu prawnym, że wobec odwołującego się wydano dwie decyzje: pierwszą z 12 stycznia 2018 r. stwierdzono, iż J. S. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 30 czerwca 1999 r. do 6 kwietnia 2000 r. oraz od 18 lipca 2011 r. do 31 października 2017 r.; drugą z 21 marca 2019 r. – wydaną po zakończeniu postępowania w przedmiocie określenia wysokości należności z tytułu składek - na podstawie której stwierdzono, że J. S. jest dłużnikiem ZUS z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy, jednocześnie ustalając wysokość tego zadłużenia. Co rozstrzygające, J. S. nie złożył odwołania od decyzji z 12 stycznia 2018 r.

Zgodnie z zasadą domniemania prawidłowości aktów administracyjnych oraz zasadą uwzględniania przez sądy powszechne skutków prawnych orzeczeń organów administracyjnych, sąd ubezpieczeń społecznych jest związany ostateczną decyzją, od której strona nie wniosła odwołania ani nie podważyła jej skuteczności w inny sposób przewidziany prawem (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II UZP 8/11, LEX nr 1106741; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia 2008 r., I UK 173/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 78; z dnia 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 295). W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że sąd w postępowaniu cywilnym obowiązany jest uwzględniać stan prawny wynikający z osnowy ostatecznej decyzji administracyjnej, chyba że decyzja została wydana przez organ niepowołany lub w zakresie przedmiotu orzeczenia bez jakiejkolwiek podstawy w obowiązującym prawie materialnym, względnie z oczywistym naruszeniem reguł postępowania administracyjnego. W tych przypadkach sąd nie

jest związany decyzją administracyjną, ponieważ jest ona bezwzględnie nieważna (nieistniejąca prawnie) i - mimo jej formalnego nieuchylenia - nie wywołuje skutków prawnych. Przyjmując, że decyzja z 12 stycznia 2018 r. stwierdzająca, że J. S. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 30 czerwca 1999 r. do 6 kwietnia 2000 r. oraz od 18 lipca 2011 r. do 31 października 2017 r., wyraża stan prawny, a sąd jest związany decyzją administracyjną pochodzącą od właściwego organu, wydaną w przewidzianym trybie i na podstawie obowiązującego prawa, można przyjąć, że sąd w postępowaniu o zaległość składkową nie był uprawniony do kontroli ostatecznej decyzji stanowiącej podstawę do uznania, iż odwołujący się podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W świetle powyższego, Sąd Najwyższy nie podziela argumentacji strony skarżącej o konieczności rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego. Z podanych względów w oparciu o art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. O kosztach postępowania rozstrzygnięto w myśl art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

(r.g.)